

Posudek na diplomovou práci *Analýza struktury a formálních prostředků jakutského eposu oloncho na příkladu oloncha "Er soghotox"*, FF UK 2016, 65 stran

Téma diplomové práce Jonáše Vlasáka – jakutský hrdinský epos – je mimo zemi svého původu, tedy dnes Rusko, velmi málo probádané. Do cizích jazyků (mimo ruštinu) bylo zatím překládáno pouze oloncho o Ňurgunu booturovi, a to z ruského překladu (do slovenštiny 1984, do češtiny 2012 Ondřej Pivoda s přihlédnutím k jakutskému originálu, do angličtiny 2013). Ostatní oloncha nebyla dosud překládána a pravděpodobně neexistuje dosud žádný překlad oloncha mimo ruštinu přímo z jakutského originálu. Důvodem je především obtížnost textu daná archaičností jazyka a specifickými poetickými prostředky.

Autor navazuje na svou bakalářskou práci, kde oloncho představil, shrnul dosavadní stav bádání o tomto folklórním žánru a uvedl vlastní překlady z jakutského originálu. V předložené diplomové práci se Jonáš Vlasák pouští do hlubší analýzy vybraných aspektů jednoho z olonch, známého pod jménem Modun Er soghotox.

V úvodu formuluje cíl práce poněkud vágně jako „interpretaci“ zmíněného folklórního díla. Z následující – a pro čtení práce zásadní – kapitoly „Metodologie“ ovšem vyplývá poměrně ambiciózní cíl uchopení eposu pomocí jediného nástroje – metafory „hranice“.

V úvodu autor člení svou práci do tří celků: Úvodní kapitoly „Žánrové vymezení oloncha ve folklórním systému Jakutie“ a „Forma oloncha“, následný kratší exkurz osvětlující postavu hlavního hrdiny v kontextu jakutského folklóru – „Er soghotox a Ellej – úvod k postavě hrdiny“ a bezesporu hlavní část práce sestávající ze tří kapitol „Topografie“, „Děj jako porušování hranic“ a „Hrdina“.

První část, zabývající se „vnějšími“ charakteristikami oloncha (kapitola nazvaná „Forma“ sice používá příklady z rozebíraného díla Er soghotox, ale hovoří o formě oloncha obecně) velmi názorně přibližuje zásadní důležitost „tvarových“ specifík jakutské epiky a způsob, jakým formují „obsah“ eposu, především význam aliterace a paralelismu. Odráží se přitom od Parry-Lordovy orálně-formulaické teorie, rychle však přechází k detailní analýze konkrétních formálních prostředků jakutské epiky ilustrované příklady z Er soghotoxa ve vlastním překladu s morfologickým glosováním. Závěry, k nimž dochází, jsou více či méně platné pro centrálně asijský folklór obecně a jejich formulace může být důležitou pomocí při čtení a interpretaci například mongolských hrdinských eposů.

Kapitola, poukazující na vztah „zakladatele“ jakutské kultury Elleje a hrdiny Er soghotoxa, především ukazuje další možné směry bádání v „olonchologii“.

Následující kapitoly přinášejí popis a analýzu vybraných aspektů studovaného epického díla za použití konceptu „hranice“ jako nástroje uchopení. V kapitole o metodologii diplomant odkazuje na několik přístupů aplikujících tento koncept – Lotmana, Van Gennepa, Lévi-Strausse, Wendy Doniger. Ve vlastní práci však spíše používá jednotný, konzistentní model, který v podstatě vytyčuje na samém počátku a drží se jej pevně v průběhu práce – obraz tří světů (sémioprostorů), v nichž se oloncho odehrává, a hrdiny, který běžně nepřekročitelné hranice překračuje jak svým původem, tak svými činy, jimiž vytváří samotný děj eposu.

Pomocí tohoto modelu pak vybírá a interpretuje momenty díla, které považuje za důležité.

V kapitole „Topografie“ podává charakteristiku jednotlivých světů, v nichž se děj odehrává a které spojuje hrdina svým pohybem. Bohaté a barvitě ukázky popisů světů v autorově překladu a s interpretujícím komentářem podávají vskutku strhující obraz dějiště hrdinských činů, přibližují odlišnou atmosféru tří světů včetně jejich odlišné „váhy“ v příběhu. Interpretace ukázek dávají vystoupit rozdílným zákonitostem, principům fungování jednotlivých světů, které se skládají do „celku“ oloncha. Zajímavé je vidění *alaasu* jako zmenšeného obrazu celého Středního světa.

Následující dvě kapitoly přehledně demonstrují autorovu tezi o „syžetové funkci“ hrdiny. V kapitole „Děj jako porušování hranic“ autor, opíraje se především o pojmový aparát Jurije Lotmana, rozebírá syžetový „mechanismus“ oloncha a na příkladech z *Er soghotoxa* ukazuje přechody hrdiny mezi světy jako spouštěcí a nosné momenty děje. Kapitola „Hrdina“ pak rozebírá jeho původ, který bývá různými, povětšinou bizarními způsoby zasazen do více než jednoho světa.

Na diplomové práci Jonáše Vlasáka je zvláště nutno ocenit rozsáhlé ukázky eposu v autorově překladu z jakutštiny (mimo jeho bakalářské práce jde o první překlady z jakutštiny do češtiny vůbec). Autor zvolil jinou „strategii“ překladu, než používají překlady oloncha do ruštiny – snaží se o co největší blízkost původnímu textu až doslovnost. Výsledný text překladu nejen lépe přibližuje čtenáři „myšlení“ jakutštiny a poetiku jakutského folklóru, ale je i literárně velmi působivý. Překlady jsou opatřené mnohovrstevnatým komentářem, interpretujícím různé aspekty textu, což činí tyto části práce hloubkovou sondou do v českém prostředí takřka neznámé kultury a jejího obrazu světa.

Po metodologické stránce je v práci i přes množství exkurzů k souvisejícím tématům a postřehů k jednotlivostem dobře vysledovatelná linie systematické aplikace interpretačního modelu založeného především na teoriích J. Lotmana. Nakolik mohu posoudit, je tento model pro materiál oloncha velmi dobře zvolen.

Množství odkazů na mongolské i další paralely zvyšuje přínos práce pro centrálně asijská studia i jiné obory. V průběhu textu jsou rovněž zmiňována další relevantní témata pro následný výzkum.

Mimořádnost práce Jonáše Vlasáka, která svým významem daleko přesahuje požadavky na diplomovou práci, je poněkud „vyvážena“ formálními nedostatky, které míru obvyklou u diplomových prací rovněž přesahují: Především chybí číslování kapitol, a skutečnost, že rozlišení typu písma v nadpisech není soustavné, značně ztěžuje orientaci. Dále není sjednocena velikost písma a systematické není užití kurzívy. Další celkem běžné formální drobnosti jako překlepy není třeba zmiňovat.

Přes tyto známky spěchu při dokončování je diplomová práce Jonáše Vlasáka velice přínosnou studií, která by zasloužila, ať už vcelku nebo po částech, publikaci. Práci jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako výbornou.

V Praze 8.9.2016

Veronika Zikmundová
vedoucí práce

